

TRẦN-ĐẮC-NGHĨA
TỔNG-LÝ

Giá bán nhật trình

BỘN QUỐC-NGŨ:

Trọn năm.....5300

Sáu tháng.....3 00

BỘN LANGSA:

Trọn năm.....300

Sáu tháng.....2 00

BÁN CHUNG HAI BỘN

Trọn năm.....7300

Sáu tháng.....4 00

AN-HA-BÀO

MỖI TUẦN XUẤT BẢN NGÀY THỨ NĂM

ÉDITION EN QUOC-NGŨ DU COURRIER DE L'OUËST

Organe d'Informations Agricoles, Commerciales et Industrielles

NHÀ BÁO Ở TẠI ĐƯỜNG Boulevard Delanoue - Sanchô

TRƯƠNG-QUANG-TIỀN
CHỦ BỐT

Về việc mua bán hay là
mua nhật-trình xin đi thư
cho M. TRẦN-ĐẮC-NGHĨA

Lúc mua báo xin các
ngài chiền cổ, gọi số tiền
lườn, hôn-quản lấy làm
thâm cảm.

Những bài gởi đến không
đang lên báo được thời
không lẽ trả lại, xin các
ngài lưu ý.

BINH VỰC LỢI QUYỀN

Thề nào cho rõ mặt người vì dân vì nước?

Các vụ tuyển-cử xưa nay ở xứ ta không mấy vụ là chính-dương, vì biết nhà nước đã phó công-quyền cho thừa-sai, tùy ý muốn chọn được ai thời cứ họ tham cho người ấy. Nào tuyển-cử nghị-viên quân hạt, nghị-viên địa hạt, phó tổng..... nhưng tựa hồ như người thừa-sai càng được rộng quyền chừng nào thời cái chủ-nghĩa kiêm-tiền nó lại càng lảng-áp học chừng ấy, thành ra là người ăn hại xã-hội đến đâu, hay độc thiện kỳ toàn thể nào, như miếng cơm đầy túi, thời sẽ mua được lòng người mà khiến được đất cứ.

Ồ! mới lạ ấy chưa biết bao giờ tiêu-giết, mà cũng chưa biết tru-nghỉ thế nào hầu tiêu-giết được. Cứ xét cho chí lý thời người ra chịu cử phần nhiều là thương biết mua danh chác lợi mà không mấy người biết lo điều công-ích hay muốn lo điều công-ích cho dân chúng. Người cử lại cũng không nghĩ đâu cho xa-sát hơn là tối mắt vì tiền; thật vậy, phần nhiều là những hạng người ăn chưa rõ cái trách-nhiệm đi hào-ức là gì, thời rõ đâu hầu quyền lợi xa-xuối kia, mà bỏ điều từ kỳ. Ấy bởi sự thiếu học mà ra, mong đánh chén ở nhà thì tại sao lâu với năm mươi đồ ăn, mà lại đi rồi, mà tức nhai nhai nữa!

Nghệ đầu về vụ bán cử nghị-viên quân hạt, quan Toàn-quyền sẽ chọn-chính lại. Ngài đã đệ-trình về Thượng nghị-viên lại Pháp cái bản dự thảo đề cử lương về vụ công-cử ấy cho được đúng-dàng, nay còn chờ ở Pháp yphờ thời thực hành ngay. Quyền tuyển-cử sẽ mở rộng cho các nhà có học-thức, có địa-vị xứng-dàng, các nhà thương mại, công-nghệ, cũng các nông-nghiệp chủ..... mà số người đi tuyển-cử sẽ tăng lên đến gấp mấy chục lần, để tỏ rằng Chính-phủ vào chuồng sư công-bằng và có người làm đại-biên cho quốc dân được xứng-dàng.

Thật sự, từ ngày quan Toàn-quyền Long sang chọn qua xứ này, hàng đàng là một mạch, những lo mờ-mạng dân trí, khai-quảng dân tài, cốt để điều-dắt người Việt-Nam đến cái địa-vị quang-minh, bầu nối gót chôn chôn với các giống người là có giá-trị cao-thượng ở thế-giới này. Ai đã thấy được cái chính-sách của ngài, thật cũng đều hết dạ hoan-nghênh, mà chính-sách ấy ngày càng thấy rõ-ràng hơn, công-trang hơn, thời hẳn là hạnh-phúc biết ngàn nào.

Vì cảm tình đối với giống nòi lai láng

lại may ra được thấy quan Toàn-quyền hạ cố đến đoàn dân ở dưới quyền bảo hộ này, không nỡ để họ tang-lạt hết cái lợi quyền, nên rắp chân-chính hội đồng quân hạt; vậy nên giám có mấy lời, gọi để công bố một vài cái ý kiến nông-hợp ra, mong rằng có thể thực hành được, ấy là điều mừng nguyên vậy.

Muốn biết tài một người đại-biên cho cả mấy trăm ngàn người, thời còn gì hay bằng: Phải lên diễn-dàng. Diễn-dàng! hai tiếng ấy há chẳng phải là cái hi-vọng tuyệt đích của quốc-dân ru? hai tiếng ấy há chẳng phải là cái rung mình ghê óc của người ra chịu cho quốc-dân công-cử ru?—Hằng vậy! không phải người gồm đủ tư-cách làm đại-biên, thời không sao giám bước lên diễn-dàng; mà bước lên diễn-dàng tức là đem cả gan-ruột nhón-nâng nên mấy đoạn biền-thuyết ở trước cả muôn mắt con người, cặng xét chưa phải là điều dễ.

Đấy công là một cuộc khảo-đoạt chính-dàng, mọi người đều có quyền-tự-do mà xét-đoan, mà suy-lượng, thời quyết rằng không còn xi minh bạch há gì. Nếu được như thế rồi lại cũng chưa tuyệt được những con người vì tư-vị kỳ, chắm mắt với là tham, thời con người ấy thật ngu-si vô hanz, không thể sao bàn đến nữa. Sự tuyển-cử nghị-viên quân hạt, nghị-viên địa-hạt phó tổng đến đó là cũng; mong rằng nhà nước đã cố điều-dắt con dân, thời nên thi hành cái điều: Muốn làm đại-biên cho quốc-dân, phải biền-thuyết ở diễn-dàng—đương ấy mới là công-chánh.

Không giám ăn nói ở diễn-dàng, mà giám ăn nói ở nghị-viên, ở các công-nghệ, đó là một sự chưa từng thấy. Mà chức đại-biên là phải biết ăn nói mới được, thời các vị thừa-sai mới nghĩ cho sao? có nên mong cho những người ra chịu cử phải lên diễn-dàng không? phải thật là có đủ tư-cách để bình-vực lợi quyền không?

Điều ấy chắc ai cũng lấy làm thoả-mãn, mà chính người ra chịu cử—nếu phải là người chấy-chuột ở lời nó, biết sự quan-hệ vô chừa-trách mình là sự quan-hệ chung cho cả mấy trăm ngàn người của mình đứng làm đại-biên—chắc cũng vọng cầu lắm. Vì như thế đó mà phẩm người càng được cao lên, không đến nỗi để liếng rằng: có tiền mua tiền cũng được, thời có tiền mua chức ấy lại khó gì!

T.Q. TIỀN

VĂN UYÊN

Vận đất mèo

Hình như cạp, mắt như heo,
Nhắm hân đầu dưới hân thiết mèo.
Lát cạo một da mang lốm-lốm,
Hân hân vài sợi nước leo-heo.
Lỏ mỗ vớ học: rình bày chước,
Núp lên quanh ló nhắt lợ cheo.
Ái vọng tài riêng chỉ sách lại,
Nó thời dạn dặt chỗ thời treo.

Lư-tư-Tuấn

Tư hương

Mấy dặm quê xưa mấy dặm dài
Lòng riêng riêng chạnh với hóm mai
Cầu ca nam-phố buồn-khuôn nhỡn;
Giật mộng hương-quang xán-bản hoài
Giờ-buổi tràn vờn dòng ruối phận
Lạnh-nóng đôi lẽ cội nhớ ai?

Người trông danh núi chòm mây trắng
Cái chi bóng-tang-rồng một vài.

(Anh-thơ=Đỗ-tuấn-thơ)

Quả Đồng cung đồng biền
cầm tác

Đam lại giêng năm, hội-hội người,
Thinh động lại để rồi muốn đời.
Rõ-ràng mặt-mũi cheo hai nước
Sóng-sương cách-vai chổi một trời.
Tài thiếu ấm châu nhe vớ mặt,
Mắt trông sâu lồi thấy ghe bơi
Từ xưa quỵa biền gây nên nỗi
Mau nóng câu thì khốc nữa lời.

TRẦN-QUANG-HUY

Mình chánh-thất của ông Ng-v-Kia,
Biền-dương thiết-tho tại Cánh-mới hạ
sanh hồ từ.

Hà niên hùng mộng khai gia tưởng,
Báo đạo môn diên hy lợc chương.
Hỗ-thấy minh khoa đương nhứt lạc,
Cư-cửu vị bốc hậu thời xương.

Thừa gia thù dắc nguyên lưu diên,
Đương thế to tri diệp diệp trường?

Vạn sự tân tưng na lý lúc,
Vàng thành dài đường hươu hổ man.

TRẦN-QUANG-HUY Công lý

Quan Toàn-quyền đi Hà Nội

Chiều ngày 30 Decembre rồi, lối 4 giờ
quan Toàn-quyền và phu-nhân, liê-ai
của ngài, M. Chatel, quan đốc-phòng van,
M^{re} và M. Delorme..... quá giang tàu
Malte đi Bắc-kỳ, Quan Toàn-quyền ra
hàng Hà Nội báo-chức rước quan Đốc
Thống Joffre.

Cứ theo chương-trình thời ngày 28
Đecembre quan Đốc-Thống ở tại Niêm,
xuống tàu Montcalm đi Tourane, rồi lại
Huế yết-kiến Hoàng-đế Anam, lối ngày
3 Janvier 1922

Về thơ từ

Về những thơ từ của chữ vi hàng-
hữu-quyền-thơ có gởi đến tôi, xin xan-
ngoài họ chữ "personnelle" cho biết.
Chẳng vậy thời e nói có lộn với những
thơ gởi đến đất số-sách, giấy-thiệp mà
ngân-trở việc nhà lo.

Trương-quang-Tiền

Tình hữu-ái đòi với Trung-kỳ và Nam-kỳ

"Trung, Nam, Bắc chỉ cùng em, chệm em
trông đó con chim cội đàn" Các bạn
độc-giả đã ám-đến quyền Tập-Chí
HỮU-THANH tất trong mắt trông ngay
thấy hai câu ấy trước, trên miệng đọc
ngay đến hai câu ấy trước. Hai câu ấy
tức là cái tâm thành-thực của tập HỮU-
THANH đối với anh em trong ba xứ mà
cũng chính là một cái lòng-chí trọng-dại
khiến cho tập HỮU-THANH vì thế mà
phải ra đời. Tôn-chỉ ấy là cái gì? Là cái
chủ-nghĩa hữu-ái vậy. Tập HỮU-THANH
tuy chôn nhau cắt rốn ở đất Bắc-kỳ mà
tập Trung-kỳ và Nam-kỳ cũng duy
âm thành thực ấy. Vậy xin đem
cái tình hữu-ái của anh em ta trong ba
xứ mà rải ra đây một đôi lời.

Gọi là baxư như trong khi nói đến
cái lòng ấy xin đừng ai để có cái bụng
phân-biệt xứ này xứ nọ mà thành ra
cái lời bi-thơ riêng tay. Baxư là theo
cái tên khu vực hình chính mà chia ra,
một nước phải chia làm mấy xứ cũng
như một tỉnh phải chia làm mấy huyện,
một huyện phải chia làm mấy tổng,
một tổng lại phải chia làm mấy làng;
thực ra cũng là một nước cả, bầm-
thứ cũng một cái linh-khí giang sơn,
truyền-đường cũng một cái thiên-thời,
ăn nhó cũng một cái địa-lí, lo cũng lo,
sống cũng sống, nhọc cũng nhọc,
vui cũng vui; nói cho thật hơn nữa
khắc nào như anh em trong một nhà,
anh này là anh giáp, anh kia là anh Ấi
chị Ấy là chị Bình, chị nọ là chị Bình,
có cái tên gọi khác để tiện lúc xưng hô
mà ai cũng bởi từ một khối thịt, một
bồn máu của cha mẹ san-sẻ mà thành
bình, khừ ruột dưới liền với khừ ruột
trên, có lẽ nào vì cái tên gọi khác nhau
mà dám đoạn được cái tình cốt nhục?
Anh em ta trong ba xứ cũng có lẽ nào vì
cái tên gọi khác nhau, xứ này xứ nọ
mà bỏ được cái tình cùng nước cùng
núi hay sao?

Cái tình cùng nước cùng núi là cái
tình hữu-ái tự-nhiên không bao giờ mà
phân cách ra được. Cường-ngay như
người nước Đại-Pháp trong lúc đại-chiến
tranh vừa rồi, hết thấy người tam
mươi sáu châu vì cái tình cùng núi từ
bốn-hư dung-hợp cả các chất để đúc lấy
thành gốm quốc-phòng vào trong cái
khôn đống-tăm thân thánh (L'UNION
SACRÉE) lại như hai châu Alsace và Lo-
rên luân-một vào nước Đức đã
hơn bốn mươi năm mà người hai châu
ấy vẫn không khi nào quên anh em
đồng-bào bên nước Đại-Pháp, đến ngày
quân Đại-pháp thu phục được hai châu
châu từ già em trẻ, trong binh sĩ Đại-
pháp kéo tới reo hò mùa hát, có người
cầm-kích đến nỗi khóc cả lơn; ấy cái
tình hữu-ái tự-nhiên của người cùng
nước cùng núi với nhau, gần bỏ mà thành
thiệt như thế, người nước nọ mà

giữ được cái tình hữu-ái ấy thì nước
ấy tất thịnh, người nước nọ mà bỏ mất
cái tình hữu-ái ấy thì nước ấy tất suy.
Ta coi nước Mỹ-lợi-kien nếu hơn bốn
trăm châu không biết lấy cái tình hữu-
ái mà liên-hợp được với nhau thì làm
sao bây giờ thành được một nước
mạnh nhất trên thế-giới. Ta coi nước
Y-dại-Lợi, nếu hơn bốn mươi nước nhỏ
không biết lấy cái tình hữu-ái mà liên-
hợp được với nhau thời làm sao bây
giờ kể được vào bậc cường-quốc ở
Áu-châu. Ta coi nước Tàu, từ khi lập
chỗ đến giờ, trong nước cứ động nọ
khuyếch loát với động kia mà nước Tàu
thành ra bại-hoại. Ta coi nước Nga, từ
hồi cách-mệnh đến giờ, trong nước cứ
đang đây cự-địch với đang kia mà
nước Nga không khỏi tan-tành, cũng
nước cùng núi mà không có cái tình
hữu-ái ở với nhau thời họa hại thật
không biết thế nào kể xiết.

Người mình Bắc từ Cao-Lạc, Nam
đến Huân cũng một chủng-tộc, cũng
một ngôn-ngữ, cũng một phong-tục,
cũng một luân-lý, cũng một cuộc-sinh-vi
thành bại hưng suy, không có cái gì là
phân-biệt cả. Cứ trong quốc-sử thì cái
dấu vết liên-hóa của dân-tộc ta hơn
ngàn năm nay từ Bắc-kỳ mà tiến vào
Trung-kỳ, từ Trung-kỳ mà tiến vào
Nam-kỳ, duyệt Chiêm-thành lấy Châu-
lập, thấy chung vào theo một cái phươc
châm Nam-tiên mà sinh-si một ngày một
đồng-bào đó một ngày một rộng, thành
một cái dân-tộc bành-trương vì đại như
bây giờ. Ấy cái tình hữu-ái ở với nhau đã
cố thành một đoàn-nhiên như thế. Sau này
vì non sông cách trở đi lại khó, với mà
mối liên-lạc đã thấy dần dần mỗi ngày
mờ mờ, lại nhân tình-thà và chường lẽ
riêng rẽ đương chính-trị có khác nhau
mỗi xứ riêng một thế-chế, mỗi xứ theo
một kỷ-cương, rồi nhân đó mà những
đồng-bào nhân một khối liền-bro-hi, thành
ra cái tình hữu-ái của anh em ta trong
ba xứ ra dần dà biến mất từ từ, mỗi
mười năm nay bỗng đứng mà tiêu-chư
giảm như từ, cũng người Việt với
nhau mà có khi coi nhau như người
lạ cũng có, người trong một nước
cũng như anh em trong một nhà.

Trong một nhà anh không hoà với
em, em không hoà với anh thì nhà
em sao cho thịnh-vượng được, trong
một nước mà xứ nọ với xứ kia đem
lòng cách-biệt thì nước còn thịnh-
vượng nổi gì? Quan nguyên Toàn-quyền
Sarrault diên-thuyết tôi hồi đồng chính
phủ trong năm 1917 ngài xưng ra cái
chủ-nghĩa "PHONG-ĐƯNG THỐNG-
NHẤT" ngài nói rằng: "Một nước có
thống nhất mới được là một nước lớn,
mới xươg được cái địa-vị của mình,
thế nào gọi là thống nhất? Thống nhất
là gồm thành một cái cơ-sở bền chắc,
mọi phần liên-lạc với nhau tức là một
cái đoàn-thể thuộc về chính-trị, về xã-
hội, đồng-tâm hiệp-lực để đạt tới mục
đích chung, để mưu sự lợi chung, mỗi
phần sức giúp được bao nhiêu công,
làm được ngàn nào, thì mưu được đến
đâu đem hết thấy mà công-biên vào sự
nghiệp chung." (Gần nữa)

Ngày 23 December 1921 bởi hai người khác
hạt tên khác là họ họ Tron đi mua h
chưa ra một nửa sông Bạch-Sắc bị m
đang ăn cướp bắt đưa đi hai tiết xuống
cư một cây súng hai ống, sông ra ch
ghe, hai chèo phải đưa bar. Chèo
cư không đưa, rồi ăn cướp bắt m
phải gây cạo tay, còn tên kia cũng
bỏ đánh là đầu tặc hung lấy hết áo
mây đầu lông bay cho ghe thò, loan
cướp số tiền bạc nhà thì kẻ làng d
bắt. Thấy bạn hiền số ai tra hỏi lại

JOHN BUCK

